

# Tanácskozik az országgyűlés

(Folytatás az 1. oldalról.)

olyan jogsértések esetében, amelyek a társadalomra kevésbé veszélyesek. Ilyen jellegű jogsértések a szabálysértések, amelyek túlnyomórészt az államigazgatási szabályok megsértéséből adódnak. Bár társadalmi veszélyességük lényegesen enyhébb, mint a bűncselekményeké, elkövetésük mégsem maradhat következmények nélkül. Az elkövetők meg büntetésével elősegítjük a súlyosabb jogsértések, a bűncselekmények elkövetésének megelőzését is.

A továbbiakban a miniszter arról szólt, hogy csakis a szocialista rendszer tudja felszámolni a jogsértések társadalmi gyökereit. Azonban ez hosszú folyamat. Az emberek tudata általában lassabban fejlődik, mint a gazdasági, termelési viszo-

nyok. Sajnos, sokszor találunk még felelőtlenséggel, könnyelműséggel, törvények, rendeletek tudatos vagy gondatlan megsértésével, a közérdekkel ellentétes magatartásokkal. Például hazánkban évente körülbelül 350 000 személyt kell felelősségre vonni szabálysértés miatt, s a kiszabott bírság összege meghaladja az évi 50 millió forintot. A közlekedési szabálysértések száma meghaladja az évi 150 000-et. Évente több mint 25 000 személyt kell felelősségre vonni csekélyebb értékű dolgok ellopásáért, meg rongálásáért stb. Figyelmet érdemel, hogy a garázdaságért felelősségre vontak száma az elmúlt három évben megháromszorozódott, továbbá, hogy évente több mint 20 000 esetben kell eljárniuk a szabálysértési hatóságoknak botrányt okozó részesekkel szemben.

Ezeknek a szabálysértéseknek a veszélyessége többnyire nagyobb az átlagnál, egy részük esetenként elzáró büntetés lehetőségét csak az országgyűlés, illetve a későbbiekben a törvény mellett törvényerejű rendelet állapíthatja meg.

Másfelől kormányrendelet határozza meg a többi szabálysértést (kivéve természetesen azokat, amelyek tanácsrendeleten alapulnak, s ezért csupán helyi jellegűek). A kormányrendeletbe felvett szabálysértéseket az jellemzi, hogy tényállásuk gyakrabban módosulhat.

A törvényjavaslat általános jellemzőjeként említi meg a miniszter, hogy a törvényjavaslat a pénzbírságot tekinti a szabálysértés tipikus büntetésének. Ezzel összhangban a szabálysértési ügyekben elsősorban és általában az államigazgatási szervek járnak el.

A törvényjavaslat arra törekszik, hogy a szabályozás minél egységesebb, áttekinthetőbb és közérthetőbb legyen, ne csak az eljáró hatóságok, hanem a jogban kevésbé jártas állampolgárok számára is.

A törvényjavaslat lényegileg azonos anyagi, jogi és eljárási elveket érvényesít mind az általános, mind az eddig elkülönítetten tartott pénzügyi (vám-, deviza-) szabálysértések tekintetében. Ezen túlmenően a törvényjavaslat ebbe a jogintézménybe olvasztja a felügyeleti bírságolás alapjául szolgáló magatartást, az ún. szabálytalanságot, egyidejűleg pedig feljogosítja az érintett felügyeleti szerveket, hogy a szabálysértés miatt eljárjanak és szabálytérítési büntetés alkalmazzanak. Az egyetemes rendelkezések elfogadása lényeges egyszerűsítést eredményez.

Az egységesítés természetesen figyelembe veszi az egyes szervek sajátosságait, és ahol szükséges, az általánostól eltérő rendelkezést állapít meg.

A jelenlegi szabályozás jobb áttekinthetőségét elsősorban az biztosítja, hogy a két jogszabály paragrafusainak száma együttvéve sem éri el a 300-at. Elhagytunk ugyanis számos elavult, realitás társadalmi érdeket már nem szolgáló tényállást. Például eddig szabálysértésnek minősült, ha üzemi baleset-hez nem hívtak orvost, ha a penzskönyvet szabálytalanul kezelték, engedély nélkül tolmácsoltak stb. Az ilyen magatartások elbírálása más módon, pl. felügyeleti felelősségrevonással is megoldható — esetleg még erre sem lesz szükség. Könnyű belátni, hogy semmi szükség nincs olyan szabálysértések fenntartására sem, mint a hajón szállított nehézsúlyú tárgyak elmozdításáról, a tengervízszintre való alkalmas megállapításával, az istállótrágya kezelésével, vagy a virágöntéssel kapcsolatos szabálysértések. Egy sor szabálysértés a gazdaság-irányítást új rendszerben találja vesztette, mint a kisliparos engedély nélküli szerződés kötése állami szervvel, az engedély nélküli légifutvarozás, a gépjármű-üzemanyag szabálytalan kiszolgáltatása stb.

A törvényjavaslat nagy figyelmet fordít az állampolgárokat védő garanciákra is. Ilyen például az elévülés szabályozása, amely a cselekmény elkövetésétől számított hat hónap eltelté után kizárja a felelősségrevonás lehetőségét. Ez a rendelkezés elejét veszi az állampolgárok esetleges zaklatásának. Ugyancsak nem lehet végrehajtani azt a jogerős határozattal kiszabott büntetést, amelynek meghozatala után egy év eltelt — ha csak közbeeső hatósági intézkedés nem szakította félbe az elévülést. Két esz-

tendő elteltevel azonban végrehajtásnak egyáltalán nem lesz helye.

További garanciákat ad az állampolgároknak a felelősségi lehetőség biztosítása, az ügyész törvényességi felügyelete, valamint a fellettes államigazgatási szerv-

nek adott felügyeleti intézkedési jog is.

Végezetül a törvény úgy rendelkezik, hogy a jogerős határozattól számított két év elteltével az elkövető mentesül a hátrányos jogkövetkezmények alól.

## Felemelik az alsó és felső határt

Ezután a miniszter részletesen ismertette a törvényjavaslat néhány fontos részét.

Megemlítette, hogy a törvényjavaslat — a helyszíni bírságolás kivételével — felemeli a pénzbírság alsó és felső határát. A felső határ felemelése — 3000 forintól 5000 forintra — azokat a szabálysértéseket érinti, amelyeknek elkövetői anyagi hasznát szerzik a szabálysértésből (pl. lopás, árdragítás, jogosulatlan kereskedés stb.), vagy amelyek nagyobb kár vagy veszély bekövetkezésével fenyegetnek (pl. sugárzó anyagokkal visszaélés, fertőző betegség elleni védekezés elmulasztása, vízszennyezés stb.).

A törvényjavaslat lehetővé teszi a szabálysértési eljárás mellőzését, illetve megszüntetését, ha a fegyelmi felelősségre vonás egymagában is megfelelően szolgálja a társadalom védelmét és a nevelés feladatát.

A törvényjavaslat jelentős lépést tesz előre a decentralizáció fokozására, a demokratizmus fejlesztése irányában, amikor a szabálysértési ügyek számottevő hányadának intézését a községi tanácsok hatáskörébe utalja, s lehetővé teszi, hogy

ezekben az ügyekben bizottság járjon el.

A tanácsszervezetben a fejlődés általános iránya, hogy bővídjön a legalsó fokú államigazgatási egység, a község hatásköre. Ez felemel meg egyébként annak az elvnek, hogy minden ügyet lehetőleg ott intézzenek el, ahol az felmerül. Községi hatáskörbe általában a könnyebb megítélésű szabálysértések elbírálása kerül. Kívánatos továbbá, hogy lehetőleg olyan szabálysértések elbírálása kerüljön községi hatáskörbe, amelyek nagyobb számban ott fordulnak elő (pl. mezőrendészeti szabálysértés, állatbetegség elleni védekezés elmulasztása stb.), és elkövetésük után

biztosítható a gyors felelősségre vonás.

— Az államigazgatási munka gyorsítása érdekében a törvényjavaslat széles körben lehetővé teszi a szabálysértési ügynek tárgyaláson kívüli elintézését. Ehhez mindössze két feltételt kíván meg, nevezetesen azt, hogy a szabálysértés tényállása tisztázott és a nevelő hatás tárgyalás nélkül is elérhető legyen. Fennmarad, sőt szélesedik a helyszíni bírságolás lehetősége. A rendőrségnek joga lesz a helyszínen bírságot olyan szabálysértéseket, amelyeknek elbírálása — a rendes szabálysértési eljárás keretében — nem tartozik a rendőrség hatáskörébe (pl. köztisztasági szabálysértés, parkrongálás).

A jelenleginél hatékonyabb végrehajtási szabályokat állapít meg a törvényjavaslat. Feljogosítja ugyanis a szabálysértési hatóságot, hogy közvetlen letiltást bocssáson ki. Ha pedig erre nincs lehetőség, a pénzbírságot — bizonyos kivételektől eltekintve — elzárásra kell átváltogatni.

## Szervesen illeszkedik jogrendszerünkbe

Végül a törvényjavaslat — de a kormányrendelet tervezete is — messzeemenően figyelembe veszi politikai-társadalmi életünk adottságait, fejlődési szintjét, s nem utolsósorban az új gazdaságirányítási rendszerrel való összefüggéseket. Befejezésül a miniszter hangsúlyozta, hogy a kódex

tervezetében foglaltak szervesen illeszkednek szocialista jogrendszerünk eddigi fejlődésének folyamatába, s a forradalmi munkás-paraszti kormány nevében kérte, hogy az országgyűlés a be-terjesztett törvényjavaslatot tárgyalja meg, fogadja el és iktassa az ország törvényei közé.

## Tóth Szilveszterné felszólalása

Tóth Szilveszterné, Csongrád megye 2-es számú választókerületének országgyűlési képviselője felszólalásában egyebek között azt emelte ki, hogy az új gazdasági mechanizmus bevezetése megköveteli jogrendszerünk fejlődését. Ezt a fejlődést példázza szemléletesen az előterjesztett szabálysértési törvénytervezet, amely gondos, megfontolt javaslatok, észrevételek alapján készült. Rövid, érthető, összhangban van mindazokkal az intézkedésekkel, amelyek politikai, társadalmi és gazdasági téren egyaránt szolgálják rendszerünk további erősítését.

Mégis — hangsúlyozta Tóth Szilveszterné — a legkörültekintőbb törvény készítésénél is előfordulhat, hogy gyakorlati végrehajtása módosítást, kiegészítést kíván. Jóllehet ez egyre kevesebb szer fordul elő, ám ha azt egy nagyobb közönség érdeke követeli meg, bátran intézkedjenek az illetékesek. A kiegészítés, módosítás szükségességére példával is szolgált a képviselő. Elmondta, hogy az országgyűlés által nemrégiben alkotott, a mezőgazdasági termelősövetkezetekről szóló 1967. évi harmadik törvény jelentős segítséget nyújt a mezőgazdaság továbbfejlesztéséhez, 138. paragrafusának gyakorlati végrehajtása mégis súlyos gondot jelent. Ez a paragrafus a pártoló tagság intézményének megszüntését mondja ki, s az ide vonatkozó 35/1967-es kormányrendelet 178-as pontja úgy rendelkezik, hogy a törvény hatálybalépésekor a pártoló tagokat fel kell hívni: 15 napon belül nyilatkoznak, hogy belépnek-e a tsz-be, vagy sem. Ha nem kérik felvételüket, úgy a tsz-vezetőség megszűntnek tekinti a pártoló tagsági viszonyt.

Csongrád megyében több mint 9000 pártoló tagja van a termelősövetkezeteknek — csupán a szegedi járásban 2500-nál több — s ez a rendelkezés jórésztük anyagiilag hátrányosan érinti. Ezeknek az embereknek zömre alacsony keresetű, nagy családos, vagy kispénzű nyugdíjas. Nem kérték felvételüket a termelősövetkezetbe, mert körülményeik miatt az előírt munkavégzési követelményeknek nem tudnak eleget tenni, de fél- vagy egyhoidas földjükon még hasznosan elgazdálkodhatnának. Sok közöttük az olyan idős ember is, akinek nyugdíjjogosultság híján más jövedelme sincs. Azt kéri, hogy a törvény tegye lehetővé: halálukig használhassák ezeket a földeket. Erre annál inkább is lehetőség volna, mivel ezeknek a pártoló tagoknak a gyermekei nem tartanak igényt a föld tulajdonjogának megszerzésére, a háztáji terület használatára. A gyakorlat is azt bizonyítja, hogy a házigazdái eljárás során valamennyien lemondanak tulajdonjogukról a termelősövetkezetek javára. Ilyen és ehhez hasonló esetekben — zárta le a felvetett problémát a képviselő — válik szükségessé az egyébként közmegelegedéssel fogadott törvények, rendeletek kiegészítése, vagy módosítása.

Tóth Szilveszterné a következőkben a szabálysértésekről előterjesztett törvényjavaslatához fűzött néhány észrevételt. Megemlítette, hogy a törvényjavaslat és a mellékelt kormányrendelet az eljárási szabályokon túlmenően tartalmazza a különös részt is, vagyis az egyes szabálysértések leírását. Egyik részük olyan magatartást jelöl, amelyek elintézését ugyan a közrend-

igazgatási szabályokkal, de társadalmi veszélyességgel nem éri el az a fokot, hogy büntettként értékeljék. Más részük viszont olyan magatartásokat ölel fel, amelyek jellegüknek fogva bűncselekmények, s csak alapos mérlegeléssel dönthető el jó néhány esetben, hogy az adott ügy büntettnek, vagy pedig szabálysértésnek minősülő cselekmény-e. Miután így a büntettek és szabálysértések elhatárolása több esetben bonyolult jogi feladat is lehet, és ezt olyan szerveknek eldönteniük, amelyeknek nincs megfelelő jogi képesítésű szakelőadó-juk, indokolt lenne megfontolni, hogy milyen módon lehetne megszüntetni a jogalkalmazási bizonytalanságot és biztosítani a törvényes, egyöntetű eljárást. Javasolja: vagy a tanácsok egy-egy munkatársát lássák el — akár tanfolyamon is — a szükséges szakismeretekkel, vagy utalják járásbírói hatáskörbe azokat a szabálysértéseket, amelyeknek büntetési alakzatuk van.

A törvénytervezet 55. szakaszának második bekezdéséhez — amely úgy rendelkezik, hogy ha az elkövető ismételt idézésre sem jelenik meg, ügyészi jóváhagyással elővezethető —, azt a módosítást javasolta a képviselő, hogy már az egyszeri idézést figyelmen kívül hagyó, vagy mulasztást érdemileg igazolni nem tudó idézést is elővezethető legyen.

Tóth Szilveszterné végezetül azoknak a választóinak kérését tolmácsolta, akik az alkoholizmus elleni szabályok, rendeletek megszigorítását várják. Csongrád megye képviselője a törvénytervezetet elfogadta, elfogadásra javasolta.

## Alapkövetelmény: a differenciálás

Közvéleményünk mind határozottabban követeli hatóságainktól a következetesebb és szigorúbb fellépést a garázda, botrányt okozó, a szocialista együttes szabályait semmibevevő elemekkel szemben — állapította meg, s hozzátette: teljes joggal. A társadalmi együttes szabályainak jelentős része a közrend szervek elemévé vált. Ilyenek pl. az utcán, nyilvános helyen való viselkedés elemi normái, a lakosság éjszakai nyugalmanak megővése, vagy akár a társadalmi vagyon kezelése terén kialakult gondossági követelmények. Minden becsületes állampolgár egyetért abban, hogy a társadalmi együttes szabályainak megsértése nem maradhat következmények nélkül. A benyújtott törvényjavaslat a társadalom igényeinek és érdekeinek megfelelően tartalmazza e követelményeket.

Jogpolitikánk egyik alapkövetelménye az egyenlőség, a differenciálás azok között, akik valamilyen formában összejöttükbe kerülnek a törvényekkel. Azt valljuk, hogy minden jogserést fel kell tárnai, de a felelősségre vonásnál messzeemenően figyelembe kell venni a cselekmény veszélyességét jelző tárgyi és személyi körülményeket. Helytelen lenne bíróságot elé állítani a kisebb súlyú jogsértések elkövetőit. Ezért kell megalkotni és alkalmazni a felelősségre vonás egyéb, de mégis hatékony módját.

Manapság sokat foglalkozunk a bűnözés alakulásának kérdéseivel, különösen pedig azokkal az intézkedésekkel, amelyek a bűncselekmények megelőzését szolgálják. A szabálysértési esetek egy része is összefügg a büntetőjogi rendelkezésekkel. A tulajdon elleni szabálysértések, a löfésvesztés, a szabálysértési eljárásról, újrakodifikálásról. Az elméleti és gyakorlati szakemberekből álló kodifikációs bizottság megvitatja és kialakította a rendezések legfontosabb elvi, szervezeti és eljárási kérdéseit. A tervezetet többször nyilvános szakmai vitára bocsátották, a felmerült javaslatokat mérlegelték. A tervezetet az országgyűlés jogi, igazgatási és igazságügyi bizottsága több alkalommal tárgyalta, s észrevételei alapján a tervezeteket átdolgozták.

gyelemmel kell lennünk arra az értékhátrára is, amelyet most 500 forintban javasolunk megállapítani — mondta.

Van azonban a szabálysértéseknek számos olyan esete — és ez a többség —, amely már nem hozható közvetlen kapcsolatba a büntetőjoggal, mégis fel kell lépni, hogy elejét vegyüljön a súlyosabb következményeknek. Amikor pl. felelősségre vonjuk a tűzrendészeti előírások megszegőit, akkor egy súlyosabb esemény, a tűzvész megelőzéséről van szó. Hazánkban évente sok millió forint kár keletkezik tüzesetek miatt, s a vizsgálatok során rendszerint kiderül, hogy a tüzet meg lehetett volna előzni az előírások betartásával. Üzeni és közlekedési baleset következtében évente több száz ember veszti életét, a sérültek, megrokkantak száma pedig ezeket tesz ki. A balesetek jelentős része szintén megelőzhető lenne. Ezért kell következetesen fellépni az előírások, rendeletek megszegésével szemben.

A miniszter ezután ismertette a kérdés eddigi szabályozását, a hazai jogfejlődés alakulását, s rámutatott arra, hogy az idők folyamán igen bonyolult szabályozás alakult ki ezen a területen. Jellemző példaként említette, hogy a törvényjavaslat melléklete közel 300, a földszabadulás után kiadott, hatályon kívül helyezendő, jogszabályt sorol fel, nem is szólva a régi rendszerből átvett sok rendelkezésről. A kb. 90 év alatt felhalmozódott nagy tömegű joganyag sok ellentmondást is tartalmaz.

Mindezeket figyelembe véve a kormány úgy határozott, hogy gondoskodni kell a szabálysértési joganyag átfogó rendezéséről, újrakodifikálásról. Az elméleti és gyakorlati szakemberekből álló kodifikációs bizottság megvitatja és kialakította a rendezések legfontosabb elvi, szervezeti és eljárási kérdéseit. A tervezetet többször nyilvános szakmai vitára bocsátották, a felmerült javaslatokat mérlegelték. A tervezetet az országgyűlés jogi, igazgatási és igazságügyi bizottsága több alkalommal tárgyalta, s észrevételei alapján a tervezeteket átdolgozták.

## A szabálysértés tipikus büntetése a pénzbírság

A törvényjavaslatot jellemezve a miniszter rámutatott, hogy a szabálysértések mostani rendezése két, egyidejűleg hatályba lépő jogszabállyal történik. Egyfelől törvénybe foglalják az általános szabályokat, ideértve az anyagi jogi és eljárási rendelkezéseket. Az előbbi-

ek töltik meg tartalommal a törvényjavaslat első két fejezetét. Az eljárási rendelkezések hat fejezetre tagolódnak. Végül a törvényjavaslatban helyet kapott az a viszonylag kis számú konkrét szabálysértés, amely tartósabban érvényű, és így törvényesen szabályozható.